

Harpest

Smittskyddsträff 30/9 2025

Gunilla Persson

bitr. smittskyddsläkare Västerbotten, infektionsläkare NUS

Tularemi-harpest

- *Francisella tularensis*, gramnegativ coccobacill
- Upptäckt i Kalifornien 1911, Tulare county, bland jordekorrar

- Högsmittsam! Krävs endast 10 bakterier för smitta
- Obs labsmitta-risk. Får endast hanteras i lab med hög säkerhet, skyddsnivå 3.
- Viktigt att misstanke om tularemi framgår vid odlingar

Bild från Wikipedia

Francisella tularensis

- Smittar inte från människa till människa
- Kan överleva i veckor-månader i vatten, jord, fuktigt hö, i döda djur
- I Nordamerika finns en allvarligare form, typ A
- Potentiellt biovapen

Harpest: zoonos

Små och medelstora
däggdjur blir sjuka

- mus
- lämmel
- råtta
- harar
- bävrar

Vektorer

- mygg
- fästingar
- bräms
- knott

Bild:
www.cdc.gov

fjällen

Lämlar förorenar vatten i fjällbäckar

Publicerat tisdag 17 maj 2011 kl 10.23

Lämme. Foto: Håkon Mosvold Larsen / Scanpix

Bild från sverigesradio.se

Norska folkhälsoinstitutet avråder från att dricka vatten ur bäckar efter årets lämmeexplosion i fjällen. Lämlarna kan nämligen sprida harpest via vattnet. Den här vintern har 48 personer drabbats av harpest i Mitt-Norge. De flesta hade blivit sjuka av att druckit vatten från brunnar som var dåligt säkrade från

Symtombild – smittvägsberoende!

Hög feber och symptom beroende på smittväg:

- Ulceroglandulär: sår och lymfkörtelförstoring
- Pneumonisk: lunginflammation
- Oropharyngeal: svalg och lymfkörtlar
- Oculoglandulär: ögon
- Sk "tyfoid" form, sepsisbild utan specifikt fokus

Tularemi, Harpest

Diagnostik

- Serologi – positiv tidigast efter (10)–14 dagar
- Tulrapid – pos ibland efter 7 dagar (ospecifikt antikroppstest IgG & IgM)
- PCR på sår, lymfkörtlar, BAL, vävnad, biopsi, aspirat. Blododling i aerob flaska.

Behandling tularemi

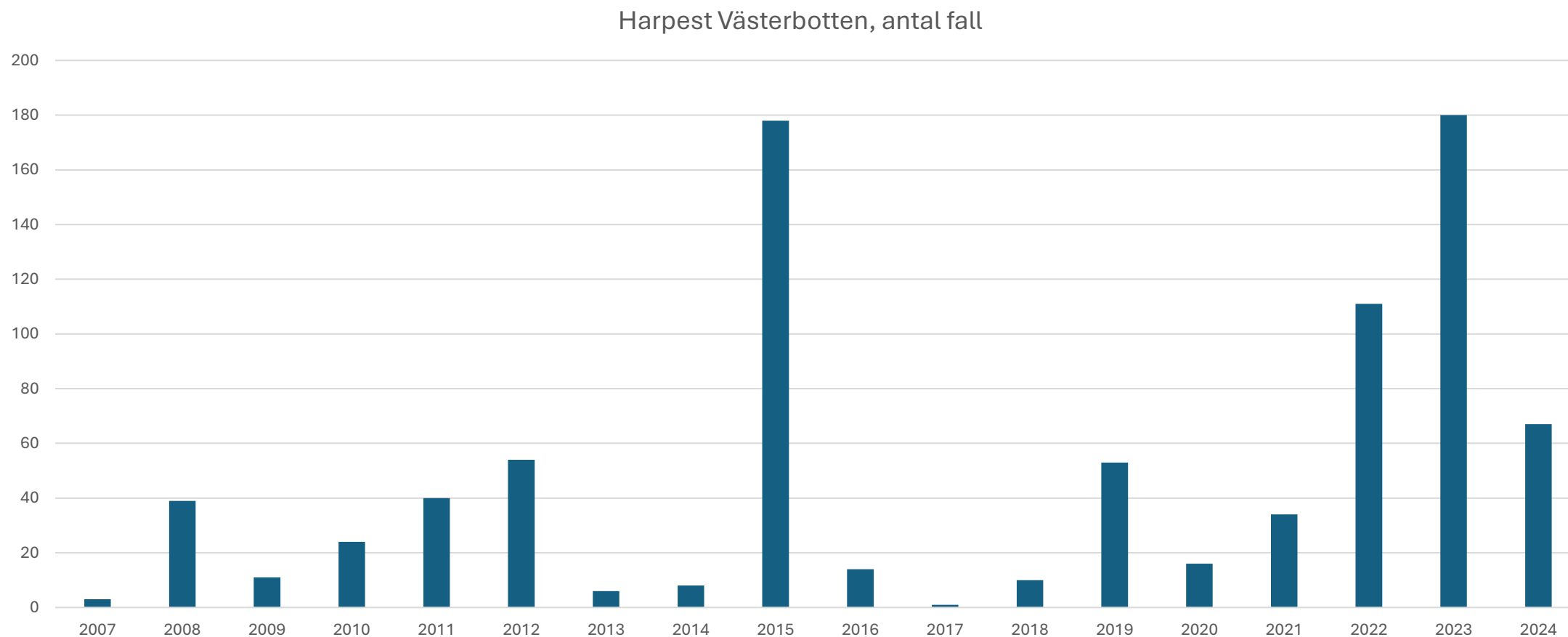
- Tablett Ciprofloxacin 500 mg x 2 i tio dagar
- Eller Tablett Doxyferm 100 mg x2 i 14 dagar

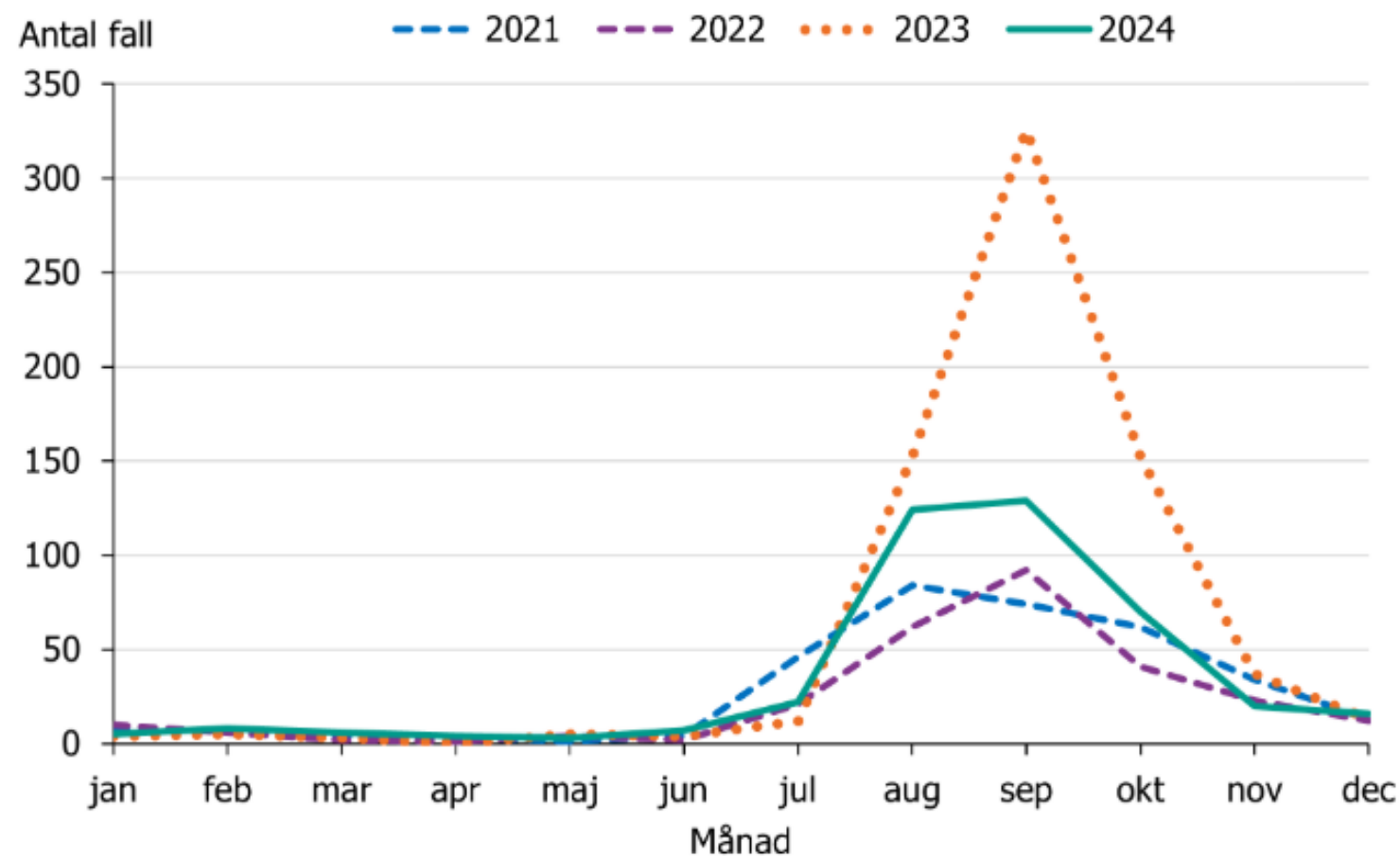
Komplikationer

- Om behandling ges i god tid (inom en vecka) ovanligt med komplikationer
- Risk för vätskande lymfkörtelinflammationer vid sent insatt behandling
- Andra komplikationer: knölros, lungsäcksinflammation, ledbesvär

Förekomst i Västerbotten 2007-2024, varierar stort från år till år

Antal fall av harpest i Sverige månadsvis 2021-2024

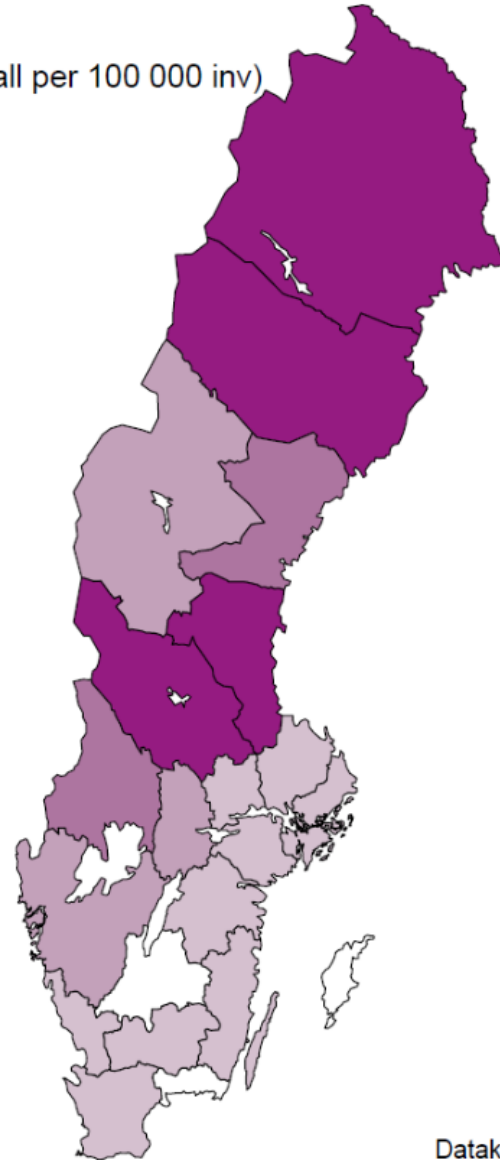

Källa: Folkhälsomyndigheten

Incidens av harpest per region 2024

Incidens (fall per 100 000 inv)

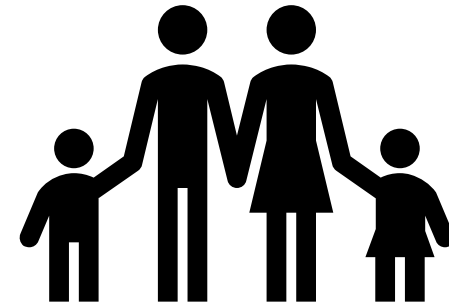
- 0
- 0,1-2
- 3-9
- 10-15
- >15

Kartkälla: SCB
Datakälla: Folkhälsomyndigheten

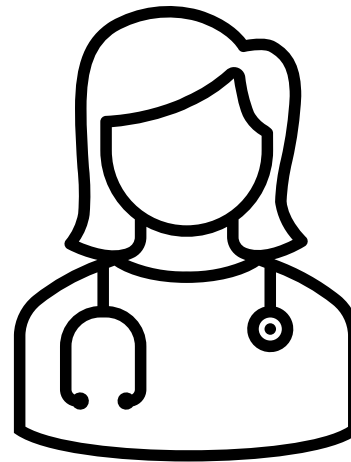
Fall med smitta från brunn

- Familj med två vuxna, tre barn i skolålder
- Inga djur på gården
- Egen brunn, delas inte med grannar

Fall med smitta från brunn

- Augusti 2023: hela familjen insjuknar med feber, halsont – virus??
- Oktober 2023: mamman och ena sonen söker för förstörade lymfkörtlar på halsen – får diagnos tularemi och antibiotikabehandlas
- Körtlarna spricker på båda två – inte helt ovanligt. Inga nya prov tas.

Fall med smitta från brunn

- Släktingfamilj från nordeuropeiskt land som varit på besök insjuknade också men fick ingen diagnos eller behandling i hemlandet
- När vår familj berättar om sin diagnos får släktingfamiljen också behandling
- Mars 2024: 5-åringen söker pga svullna körtlar på halsen och får diagnos och behandling
- April 2024: pappan och dottern får diagnos och behandling när de söker pga svullna körtlar

Fall med smitta från brunn

När sista personen i familjen diagnostiseras ringer distriktsläkaren Smittskydd (25 april) – kan det vara dricksvattnet?

Nyligen varit en hel dag om tularemi anordnad av FoHM med livsmedelsverket, SVA, FOI, infektionskliniker, sme:r

Sme tar kontakt med Moa Lavander på livsmedelsverket och miljö- och hälsoskydd i den aktuella kommunen

Fall med smitta från brunn

- Material skickas från livsmedelsverket till miljöinspektörer som åker ut 6 maj och provtar vattnet ur kranar och pumphus

Fall med smitta från brunn

Analyser utförs via livsmedelverket, SVA och FOI och visar positivt PCR för tularemi i alla fyra proverna.

Proverna från familjen var inte PCR, bara antikroppar så det går inte att bevisa att det är samma stam men rent praktiskt är det ingen tvekan

Familjen informeras 22/5 att deras brunnsvatten är otjänligt om man inte kokar det

Får råd angående sanering av brunnen

Sammanfattning tularemi

Överförs från djur
till människa

Vanligast via
myggbett

Behandlingsbar
med antibiotika

Om flera insjuknar
med samma bild –
överväg gemensam
smittkälla

Om dricksvatten
misstänks behövs
samarbete mellan
flera instanser

Vanligast i norra
Sverige men kryper
söderut